

Bruksela, 3 października 2022 r.
(OR. en)

12997/1/22
REV 1

SOC 533
EMPL 365
ECOFIN 942
EDUC 333

NOTA DO PUNKTU I/A

Od:	Komitet Ochrony Socjalnej
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli (część I)/Rada
Dotyczy:	Kluczowe wyzwania społeczne: Najważniejsze przesłania Komitetu Ochrony Socjalnej na podstawie corocznego Przeglądu sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej – Zatwierdzenie

Delegacje otrzymują w załączeniu najważniejsze przesłania Komitetu Ochrony Socjalnej oparte na corocznym Przeglądzie sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej i zmianach w polityce ochrony socjalnej, z myślą o zatwierdzeniu tych przesłań przez Radę w dniu 17 października 2022 r.

Pełne sprawozdanie zamieszczono w dok. 12997/22 ADD 1.

Profile poszczególnych krajów w ramach Przeglądu sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej (SPPM) załączone do niniejszego sprawozdania znajdują się w dok. 12997/22 ADD 2–4.

*Najważniejsze przesłania Komitetu Ochrony
Socjalnej.*

Sprawozdanie roczne za 2022 r.

*Przegląd sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej i zmiany
w zakresie polityk ochrony socjalnej*

NAJWAŻNIEJSZE PRZESŁANIA

1. **Zgodnie ze swoim mandatem określonym w art. 160 TFUE, Komitet Ochrony Socjalnej przedstawił Radzie swoje coroczne sprawozdanie na temat sytuacji społecznej w UE oraz na temat zmian w polityce społecznej w państwach członkowskich.** Sprawozdanie to przygotowano w oparciu o najnowsze dostępne dane i informacje. Na tej podstawie Komitet Ochrony Socjalnej zwraca uwagę na poniższe ustalenia oraz wspólne priorytety, które powinny ukierunkowywać prace podczas przygotowywania Rocznej analizy zrównoważonego wzrostu gospodarczego na 2023 r.
2. **W 2021 r. państwa członkowskie UE ponownie odnotowały wzrost.** Poprawa sytuacji sanitarnej, a także skoordynowane działania na szczeblu unijnym i krajowym w celu złagodzenia skutków pandemii COVID-19 pomogły gospodarce UE powrócić jesienią 2021 r. do poziomu sprzed pandemii. Bezrobocie spadło z wysokiego poziomu związanego z pandemią wynoszącego 7,8% pod koniec 2020 r. do 6,0% w połowie 2022 r. W 2021 r. poprawiły się również realne dochody gospodarstw domowych.
3. **W 2022 r. rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie stworzyła nowe środowisko gospodarcze i geopolityczne.** Wynikające z tego wzrost cen energii i towarów, zakłócenia w dostawach i rosnąca niepewność zagrażają odbudowie Europy po pandemii i przyczyniają się do pogorszenia klimatu społecznego i gospodarczego. Wysokie ceny energii, rosnąca inflacja i wysokie ogólne koszty utrzymania mogą doprowadzić wiele gospodarstw domowych – zwłaszcza rodziny o niższych dochodach, które wydają większą część swoich dochodów na energię i żywność – do ubóstwa, co odwróci poczynione w ostatnich latach postępy w zmniejszaniu bezrobocia, ubóstwa i nierówności w wielu państwach.
4. **Wojna wywołała również ogromny kryzys humanitarny: od początku konfliktu ze swojego kraju uciekło ponad 12 mln Ukraińców.** Napływ uchodźców do Europy ogranicza zdolność wielu państw UE do dalszego przyjmowania osób uciekających przed wojną i zapewniania im ochrony oraz stanowi ogromne obciążenie dla systemów ochrony socjalnej i włączenia społecznego w całej Europie.

5. **Przed inwazją Rosji na Ukrainę można było zaobserwować zasadniczo pozytywne zmiany sytuacji społecznej, przy czym większość wskaźników ujętych w Przeglądzie sytuacji w dziedzinie ochrony socjalnej za 2021 r. wskazywała głównie na pozytywne zmiany we wszystkich państwach członkowskich, odzwierciedlając wpływ ożywienia gospodarczego i wkładu systemów ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Zmiany te to w szczególności:**
- **zmniejszenie zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym** w ponad jednej trzeciej państw członkowskich, odzwierciedlające w szczególności spadek **pogłębioonej deprivacji materialnej i społecznej** w wielu krajach, ale połączone z bardziej **zróżnicowanymi zmianami** pod względem wskaźnika zagrożenia ubóstwem i odsetka ludności żyjącej w gospodarstwach domowych osób (quasi-)bezrobotnych;
 - **znaczne zmniejszenie głębokości ubóstwa** wśród ogółu ludności w około jednej trzeciej państw członkowskich oraz **spadek trwałości ubóstwa** w połowie państw, częściowo odzwierciedlający **wzrost wpływu transferów socjalnych** w jednej trzeciej państw członkowskich;
 - **sytuacja dzieci** w wielu państwach członkowskich **ogólnie uległa poprawie**, czego odzwierciedleniem jest spadek zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, spadek wskaźnika deprivacji materialnej i społecznej oraz zmniejszenie luki ubóstwa wśród dzieci (choć w 7 państwach członkowskich odnotowano także jej wzrost);
 - **poprawiła się również sytuacja młodzieży**, co oznacza spadek odsetka młodzieży NEET¹ i spadek liczby osób przedwcześnie kończących naukę w jednej trzeciej państw;
 - w dwóch trzecich państw członkowskich **wskaźnik zatrudnienia starszych pracowników** stale **wzrastał**, co odzwierciedla poprawę sytuacji na rynku pracy w 2021 r.;
 - **poprawa sytuacji w zakresie ubóstwa i względnego dochodu osób starszych** (w wieku 65 lat lub starszych), wraz ze spadkiem wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w niemal połowie państw.

¹ Osoby niekształące się, niepracujące ani nieszkolące się.

6. **Niemniej jednak pojawiły się pewne kwestie wymagające obserwacji w związku z rozwojem sytuacji w 2021 r., a mianowicie:**

- wzrost stopy **bezrobocia długotrwałego** w blisko jednej trzeciej państw członkowskich;
- wzrost **odsetka ludności żyjącej w gospodarstwach domowych osób (quasi-)bezrobotnych** w jednej trzeciej państw członkowskich;
- zróżnicowane zmiany w zakresie **nierówności w dochodach**, które w jednej trzeciej państw członkowskich spadły, ale w podobnej ich liczbie wzrosły.

7. **Europejski filar praw socjalnych, wraz z głównymi celami UE w dziedzinie zatrudnienia, umiejętności oraz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, zawartymi w planie działania na rzecz wdrożenia tego filaru, określają niezbędne ramy działań na szczeblu UE i państw członkowskich.** Zobowiązania państw członkowskich, przedstawione unijnym ministrom zatrudnienia i spraw społecznych w czerwcu 2022 r., sumują się, osiągając wartości równoważne głównym celom UE, a nawet je przewyższające. Ponieważ cele te są współzależne i wzajemnie się wzmacniają, należy podjąć spójne działania polityczne we wszystkich dziedzinach polityki. Jeżeli chodzi o cel polegający na ograniczeniu ubóstwa, w większości państw członkowskich liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w porównaniu z 2019 r. utrzymywała się na stałym poziomie lub spadła.

8. **W obecnej niestabilnej sytuacji UE i jej państwa członkowskie powinny nadal wdrażać ukierunkowane i skuteczne środki z zakresu polityki w celu wzmocnienia włączenia społecznego i ochrony socjalnej oraz zmniejszenia zagrożeń dla gospodarstw domowych i osób znajdujących się w trudnej sytuacji.** Środki wykraczające poza dziedzinę polityki społecznej powinny również przyczyniać się do poprawy sytuacji społecznej w całej Unii. Wszystkie reformy, w tym reformy dotyczące transformacji ekologicznej i cyfrowej, muszą uwzględniać kwestie społeczne i związane z zatrudnieniem. W zapobieganiu negatywnym skutkom społecznym może pomóc szersze wykorzystanie ocen skutków dystrybucyjnych.

9. **Konieczne jest dalsze wzmocnienie systemów ochrony socjalnej, aby zwiększyć ich odporność i umożliwić im sprostanie obecnym i przyszłym wyzwaniom.** Proces modernizacji, realizowany w wielu państwach członkowskich, musi być kontynuowany poprzez wdrażanie zasad aktywnego włączenia, z naciskiem na odpowiednie wsparcie dochodu, wsparcie integracji społecznej i uczestnictwa w rynku pracy, a także świadczenie przystępnych cenowo usług o wysokiej jakości. Priorytetem powinno pozostać zapewnienie objęcia systemami ochrony socjalnej osób pracujących na podstawie niestandardowych form zatrudnienia i samozatrudnionych. Potrzebne są skuteczne strategie polityczne w celu rozwiązania problemu niekorzystania ze świadczeń, przy jednoczesnym dalszym upraszczaniu procesów i integracji zapewniania świadczeń oraz większej przejrzystości systemów ochrony socjalnej, przy wsparciu technologii cyfrowych.
10. **Ze względu na społeczne i gospodarcze skutki rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie należy kontynuować wzmocnianie istniejących siatek bezpieczeństwa socjalnego, a także ukierunkowane wysiłki na rzecz wsparcia osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji.** Priorytetem na szczeblu unijnym i krajowym powinny pozostać środki mające na celu złagodzenie skutków finansowych rosnących cen energii, zwłaszcza dla gospodarstw domowych o niskich dochodach, wysiłki na rzecz zwalczania rosnącej bezdomności i wykluczenia mieszkaniowego, wsparcie dla rodzin i dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji, a także stałe wsparcie dla ukraińskich uchodźców w dostępie do podstawowych usług i do rynku pracy.

11. **W kontekście starzenia się społeczeństwa, zmieniającej się gospodarki i ewoluujących rynków pracy należy utrzymać wysiłki na rzecz zapewnienia adekwatności i stabilności systemów emerytalnych.** Działania na rzecz dostosowania wieku emerytalnego lub wymogów dotyczących kariery zawodowej, świadczeń lub stóp akumulacji do ewolucji średniego trwania życia należy uzupełniać strategiami aktywnego starzenia się i elastycznymi możliwościami pracy, w tym możliwością łączenia emerytury z dochodami z pracy, oraz zapewnić sprawiedliwe traktowanie pracowników o długiej karierze zawodowej, którzy wcześniej weszli na rynek pracy. Strategie powinny także ułatwiać dostęp do systemów emerytalnych osobom pracującym na podstawie niestandardowych form zatrudnienia i samozatrudnionym. Rozwiązanie utrzymującego się problemu zróżnicowania emerytur ze względu na płeć będzie wymagało zwiększenia i poprawy uczestnictwa kobiet w rynku pracy, realizowanego poprzez wysiłki na rzecz rozwiązania problemu zróżnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć, polityki wsparcia dla osób sprawujących obowiązki opiekuńcze – w tym dostęp do wysokiej jakości i przystępnej cenowo opieki, środki w zakresie równości rodzicielskiej w celu ułatwienia powrotu na rynek pracy po przerwie w karierze zawodowej, a także zaliczanie opieki do okresów składkowych lub innych mechanizmów zapewniających opiekunom (głównie kobietom) rekompensaty za czas spędzony na opiece nad członkami rodziny i poza pracą zarobkową.
12. **Pandemia COVID-19 uwypukliła potrzebę wzmocnienia zdolności krajowych systemów opieki zdrowotnej do poprawy stanu zdrowia ludności i lepszego reagowania na przyszłe sytuacje kryzysowe.** W tym celu niezbędna jest ściślejsza integracja i koordynacja między sektorem zdrowia a sektorem socjalnym. Jednym z kluczowych priorytetów pozostaje przeniesienie świadczenia usług ze szpitali do podstawowej opieki zdrowotnej, w tym poprzez inwestycje w nowe jednostki podstawowej opieki zdrowotnej, częstsze wdrażanie rozwiązań w zakresie e-zdrowia oraz ponowne skupienie się na profilaktyce chorób i promocji zdrowia. Należy zwiększyć zdolności personelu medycznego, w tym poprzez zwiększanie możliwości szkoleń i środków wspierających w celu zwiększenia atrakcyjności zawodów medycznych. Konieczne jest dostosowanie do siebie nawzajem zachęt na szczeblu regionalnym i subregionalnym, a także krajowych ram oceny jakości, aby rozwiązać problem nierównego rozmieszczenia pracowników służby zdrowia i zapewnić równość między regionami.

13. **W związku ze starzeniem się społeczeństwa w UE konieczne jest zapewnienie dostępu do odpowiedniej i przystępnej cenowo opieki długoterminowej o wysokiej jakości².** Należy poprawić adekwatność ochrony socjalnej w odniesieniu do opieki długoterminowej, tak aby opieka długoterminowa była zapewniana na czas, kompleksowa i przystępna cenowo dla osób, które jej potrzebują. Należy zapewnić dostępność wszystkich rodzajów opieki długoterminowej w tym poprzez rozwój lub poprawę opieki domowej i środowiskowej, ze szczególnym uwzględnieniem niwelowania różnic terytorialnych. We wszystkich rodzajach opieki długoterminowej należy zagwarantować kryteria i standardy wysokiej jakości oraz wzmocnić zapewnianie jakości, aby zareagować na istniejące słabości strukturalne w świadczeniu opieki, przy czym należy uwzględnić również rosnącą różnorodność usług opiekuńczych, rodzajów opieki i preferencji osób korzystających z opieki. Potrzebne są podejścia osobocentryczne oraz zintegrowane świadczenie usług, którym towarzyszą środki zapobiegawcze i wsparcie niezależnego życia we wszystkich rodzajach opieki. Należy zająć się zapotrzebowaniem na umiejętności i niedoborem pracowników, w tym poprzez zapewnienie godnych warunków pracy. Wysiłkom na rzecz wzmocnienia świadczenia formalnej opieki o wysokiej jakości powinny towarzyszyć środki mające na celu zapewnienie wsparcia opiekunom nieformalnym, w tym szkolenia, doradztwo, wsparcie psychologiczne, opieka wytchnieniowa, wsparcie w godzeniu życia zawodowego z obowiązkami opiekuńczymi oraz wsparcie finansowe.
14. **W szerszym kontekście opieki potrzebne są również środki mające na celu poprawę dostępności, jakości i przystępności cenowej wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem,** aby wspierać rozwój dobrostanu, umiejętności i kompetencji dzieci, przerwać międzypokoleniowe dziedziczenie ubóstwa oraz wspierać uczestnictwo rodziców w rynku pracy.
15. **Wysiłki na rzecz poprawy zasięgu i adekwatności systemów ochrony socjalnej, emerytur, opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej należy uzupełnić refleksją na temat sposobu finansowania tych systemów, ponieważ adekwatność i stabilność idą ze sobą w parze.** Chociaż równowaga między różnymi źródłami finansowania pozostaje różna dla każdego państwa członkowskiego, przydatne byłoby kontynuowanie dyskusji na temat nowych i alternatywnych źródeł finansowania. Państwa członkowskie powinny nadal wykorzystywać istniejące fundusze UE, w szczególności EFS+ i RRF, do wspierania swoich reform.

² Bez uszczerbku dla trwających negocjacji dotyczących zalecenia Rady w sprawie dostępu do przystępnej cenowo opieki długoterminowej wysokiej jakości (COM (2022) 441)

16. **Europejski semestr nadal stanowi skuteczne narzędzie koordynacji** służące wspieraniu trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, wspieraniu konkurencyjności, zatrudnienia oraz adekwatnej ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Ponieważ wiele działań reformatorskich podjętych przez państwa członkowskie stanowi część krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności, istotne jest, aby Rada EPSCO i jej organy doradcze były ściśle zaangażowane w bieżące monitorowanie realizacji tych planów.
17. Aby wzmocnić Europę socjalną i wspierać wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych na szczeblu UE i państw członkowskich, z należyтым uwzględnieniem odpowiednich kompetencji, **należy utrzymać konstruktywny dialog między instytucjami UE, państwami członkowskimi, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.**
18. Komisja Europejska jest proszona o uwzględnienie powyższych wytycznych politycznych podczas przygotowywania rocznej analizy zrównoważonego wzrostu gospodarczego na 2023 r.